

3. Anerkendte muslimske trossamfund, 2010-2020

Af Lene Kühle, professor-MSO, afdeling for religionsvidenskab, Aarhus Universitet. E-mail: lk@cas.au.dk

I 2011 var der tre større muslimske organisationer med et antal menigheder under sig og 19 enkeltstående trossamfund. I 2021 var der fire større muslimske trossamfund med menigheder under sig⁴ og 24 enkeltstående trossamfund. Ændringerne skyldes, at otte muslimske trossamfund har opnået anerkendelse, men et muslimsk trossamfund har mistet sin anerkendelse, Ud over ændringer i antallet af trossamfund er der også sket ændringer i antallet af menigheder En menighed, Dansk Islamisk Center, som har været anerkendt siden 2009, miste sin anerkendelse i 2019 pga. manglende indsendelse af regnskaber,⁵ og et trossamfund, Kulturforeningen for Folk fra Irak, som skønt reelt nedlagt for flere år før 2011, stadig stod på listen over anerkendte trossamfund i 2011, er blevet fjernet fra listen. Derudover er der blevet nedlagt en menighed, men også oprettet en⁶. Men hvilken betydning har disse tal egentlig? Giver de reelle oplysninger om moskeer i Danmark? Og i så fald hvilke?

De første muslimske trossamfund blev anerkendt i midten af 1970'erne. Siden er antallet af anerkendte muslimske trossamfund vokset støt. I perioden 2011 til 2021 er otte muslimske trossamfund blevet anerkendt og antallet af anerkendte muslimske trossamfund i Danmark er således steget. Men da antallet af moskeer også er steget (Kühle and Larsen 2017, 2019), er andelen af muslimske trossamfund, som er anerkendte trossamfund, snarere faldet. Og selvom trossamfundsloven og det trossamfundsregister, som loven indførte klart har forbedret kvaliteten af de offentligt tilgængelige oplysninger om de anerkendte trossamfund, så er det stadig ikke nemt forudsætningsløst at læse og fortolke de offentligt tilgængelige oplysninger om de anerkendte trossamfund.⁷ I forhold til de muslimske anerkendte trossamfund har periode 2011 til 2021 især medført en øget interesse for, hvor mange og hvem af de anerkendte trossamfund, som er anerkendt. Og dermed gjort det relevant at stille et andet spørgsmål: Bidrager oplysningerne til en forståelse af moskemiljøer i Danmark? Og bevæger vi os dermed hen imod en situation, hvor den danske offentlighed får større indsigt i, hvad der sker i moskemiljøerne? Det er ikke helt entydigt. Det gælder fx, at mens otte nye muslimske trossamfund er blevet anerkendt siden 2011, er flertallet anerkendt i 2015 og kun et af disse anerkendt efter 2017. Dette kunne tyde på, at andelen af moskeer i Danmark anerkendte fortsat kun vil udgøre en mindre andel.

Trossamfundsregisteret, som blev indført med Trossamfundsloven fra 2017 har klart bidraget dels med større gennemsigtighed omkring de anerkendte trossamfund, herunder en aktiv brug af muligheden for at fjerne trossamfund fra listen. Men der er stadig lidt vej endnu før listen af anerkendte trossamfund giver et

⁴ På Center for Samtidsreligions liste har vi tidligere medregnet menigheder under Islamisk trossamfund af Bosniakker, som dog har ikke registeret nogle menigheder i trossamfundsregisteret.

⁵ <https://mitnorrebro.dk/efter-branden-dansk-islamisk-center-aabner-foerst-igen-til-nytaar/>

⁶ Begge disse menigheder er under Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse. Menigheden, der er nedlagt lå i Helsingør, menigheden, der er oprettet, ligger i Silkeborg.

⁷ Se artiklen om den nye trossamfundslov i denne udgave af Religion i Danmark.

reelt indblik i det muslimske landskab i Danmark. Nedenfor præsenteres først de nye anerkendte muslimske trossamfund, og derefter diskuteres relationen mellem de anerkendte muslimske trossamfund og moskeerne i Danmark og spørgsmålet om, hvorvidt trossamfundsregisteret bidrager til et større overblik over moskeerne i Danmark.

De nye anerkendte muslimske trossamfund

Mens der i årene fra 2014 blev anerkendt rekordmange muslimske trossamfund, herunder fem alene i 2015, så blev der i årene 2016-2020 altså kun anerkendt to muslimske trossamfund. Navnene på de ny-ankendte trossamfund fremgår af tabel 1 sammen med de år, hvor de blev anerkendt og en indplacering i forhold til et moskemiljøerne. Opdelingen i forskellige miljøer anvendes bl.a. i rapporten Moskeer i Danmark II og i bogen Danmarks Moskeer (Kühle and Larsen 2017, 2019). Formålet med denne opdeling er at give et overblik over danske moskemiljøer, som i de fleste tilfælde er opstået med udgangspunkt i forskellige etniske minoritetsmiljøer. De sunnimuslimske moskeer kan relativt nemt opdeles på denne måde, mens det langt mindre shiamuslimsk miljø mest hensigtsmæssigt ikke opdeles etnisk. Men opdelingen bliver problematisk, hvis den forstås som udtryk for mere end en bestemt oprindelse. Betegnelserne 'dansk-tyrkisk', 'dansk-arabisk' etc. afspejler altså ikke nødvendigvis identitet, hvilket sprog, der tales i trossamfundet eller om trossamfundet har transnationale forbindelser. Betegnelserne har ikke anden betydning, end at det er disse etniske miljøer, som trossamfundene udspringer fra. Nogle af moskeerne inden for et bestemt miljø er klart udtryk for en diaspora-identitet, dvs. en klar national orientering, mens andre har bevæget sig så langt væk fra dette og i nogle tilfælde endda har vendt sig kritisk væk fra miljøet. I denne sammenhæng anvender begreberne for at vurdere, hvorvidt de ny-ankendte moskeer er udtryk for kontinuitet eller brud i forhold til de trossamfund, der tidligere blev anerkendt.

Tabel 1	Anerkendelsesår	Miljø
Usmani Islamisk Center	2019	Dansk-pakistansk sunnimiljø
Dansk Islamisk Trossamfund med 5 menigheder	2017	Dansk-tyrkisk sunnimiljø
Wakf Al Massira, Ringsted Moske	2015	Dansk-arabisk sunnimiljø
Taiba - Islamisk Center og Moské	2015	Dansk-arabisk sunnimiljø
Madina-Tul-Ilm Education Center	2015	Shia-muslimsk
Dansk Pakistansk Kulturforening	2015	Dansk-pakistansk sunnimiljø
Det Islamiske Trossamfund på Fyn (DIT)	2015	Dansk-arabisk sunnimiljø
Islamisk Center Vest	2014	Dansk-pakistansk sunnimiljø

De ny-ankendte trossamfund kan på mange måder siges at ligne de muslimske trossamfund, der allerede er anerkendt. Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse har åbnet en menighed og lukket en anden og fastholder dermed sin position ikke alene som langt den største muslimske organisation i Danmark, men med menighederne under Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse medregnet, tæller trossamfundet også omkring halvdelen af de anerkendte trossamfund og menigheder. De øvrige ny-ankendte trossamfund kan knyttes til dansk-tyrkisk, dansk-pakistansk og dansk-arabiske sunnimuslimske moskemiljøer, som alle er miljøer, der i forvejen er godt repræsenteret på listen over anerkendte trossamfund. Derudover er der blevet anerkendt

endnu en shiamuslimsk organisation, Madina-Tul-Ilm Education Center. I forvejen var der tre anerkendte shiamuslimske trossamfund, nemlig Ahl ul Bait (Imam Ali-moskeen), Islamic Center Jaffaria og Shiamuslimsk Trossamfund i Danmark. Med anerkendelse af Dansk Islamisk trossamfund har en meget stor del af det dansk-tyrkiske moskemiljø opnået anerkendelse som trossamfund og det dansk-pakistanske moskemiljø er også ganske godt repræsenteret, mens nogle, men langt fra alle større moskeer i det dansk-arabiske moskemiljø er anerkendte trossamfund. Større dansk-arabisk trossamfund, der ikke er anerkendte er bl.a. Fredens moske og Aisha moskeen (Grimhøjvej), begge i Aarhus og Stormoskeen på Rovsinggade i København.

Der er stadig ingen moskeer fra det somaliske og afghanske moskemiljø, der er anerkendte (link til 2017 udgaven af Religion i Danmark). I 2017 udgaven af årbogen Religion i Danmark var der en præsentation af de trossamfund der var blevet anerkendte i perioden 2015-17, nemlig Dansk Islamisk Trossamfund (og dens menigheder), Det Islamiske Trossamfund på Fyn, Islamisk Kultur Center Vest, Madina-Tul-Ilm Education Center, Ringsted Moske (Wakf Al Massira), Taiba - Islamisk Center og Moské samt Silkeborg Moske, som er en menighed under dansk-Tyrkisk Islamisk Stiftelse. Vi vil derfor blot henvise til disse beskrivelser, som kan findes her: <https://samtidsreligion.au.dk/religion-i-danmark/2017/>

Usmani Islamisk Center

Der er dermed kun et eneste af de nyligt anerkendte trossamfund, som ikke er blevet præsenteret i årbogen religion i Danmark, nemlig [Usmani Islamisk Center](#). På baggrund af oplysningerne i trossamfundsregisteret samt moskeens SoMe profiler, kan man få et indtryk af trossamfundet. Ifølge beskrivelsen i trossamfundsregisteret er Usmani Islamisk Center en Sunni-muslimsk moske, der som flertallet af danske muslimer, følger Hanafi-lovskolen. Usmani Islamisk Center synes meget fokuseret på islamisk uddannelse og Darul Hikmah Institutet, som beskrives som [et videncenter, som ønsker at forbinde den unikke islamiske tradition til den nulevende muslim, ved at facilitere videnfremmende aktiviteter og tiltag](#) har bl.a. anvendt moskeens lokaler til sine aktiviteter (Kühle og Larsen 2019: 330).

Af vedtægterne fremgår det, at man ved uoverensstemmelse som ikke kan løses eller afgøres på almindelig vis (i bestyrelsen), vil søge juridisk konsultation hos Darul Uloom Karachi (Pakistan), som er en muslimsk læreanstalt med udgangspunkt i deobandi-bevægelsen. Denne tilknytning fremgår også fra trossamfundets vedtægter, hvor der fra stk. 3 fremgår, at "Imamen og metodologien som følges i Usmani Islamisk Center vil være i overensstemmelse med Sunni-Islam, Hanafi-lovskolen (Ahle Sunnah wal Jummah, deoband)". Deobandi er den ene af de to dominerende muslimske strømninger i Pakistan, og moskeen tiltrækker da også i særlig grad muslimer fra det dansk-pakistanske miljø. Nogle af initiativtagerne bag moskéen kendte blandt andet hinanden fra deres tid i den nu lukkede Makki Masjid, som har været kendt som en moske knyttet til Jama'at Tabligh, men den nye moské betoner, at den ikke er en videreførelse af Jama'at Tabligh-bevægelsen (Kühle and Larsen 2019: 237-8). Og den er heller ikke specielt knyttet til deobandi, men ser snarere henvisning til Darul Uloom, som et bredt anerkendt og forholdsvist neutralt og objektivt rådgivningsorgan ved religiøse spørgsmål.

I Pakistan er relationen mellem Deobandi og Barelvi såvel som relationen mellem sunni og shia præget af konkurrence og konflikt, men Usmani lægger i vedtægterne afstand til det konfliktfyldte og understreger at "Trossamfundet repræsenterer Sunni-Islam, som anerkender de fire retskoler Islamisk Center 2 (Hanafi, Shafi, Maliki og Hanbali), og praktisering af tasawuf inden for disse retningslinier". Moskeen peger på, at

situationen i Danmark er anderledes end i fx Pakistan: ”I Danmark følger nogen mennesker lærde fra Pakistan, hvorimod andre følger lærde fra arabiske eller vestlige lande. Ligeså er det med Usmani Islamisk Center, hvor der er plads til alle, så længe man tilslutter kernen i det ideologiske fælleskab, som er Sunni-islam, som den kommer til udtryk via de 4 lovskoler og trosskolerne”⁸.

Usmani Islamisk Center er stiftet i 2015 og etablerede sig 1.dec. 2016 i lokaler på Retortvej 43-45 i Valby. Men i 2019 blev det annonceret i 2019, at ejendommen skulle rives ned for at give plads til 76 ungdomsboliger, og d. 1.aug. 2019 blev trossamfundet nødt til at forlade lejemålet på Retortvej. I forbindelse med udflytningen var der håb om, at man hurtigt kunne finde et andet sted og man nævner en konkret ejendom, som man gerne vil købe (FB 6.maj 2019), men et år efter har man stadig ikke fundet et sted:

Det er nu snart 10 måneder siden at vi forlod vores lokaler på Retortvej grundet planlagt nedrivning af ejendommen. Det er vores første Ramadan uden vores egne lokaler, og med ovenstående i mente, så har Ramadan måneden intensiveret afsavnet yderligere. Vi håber at denne måneds velsignelser vil føre til at vi snarest muligt kan få os nogen nye fysiske rammer at være i. Der arbejdes ihærdigt på at finde nye lokaler/ejendom, som skal danne rammerne for jeres nye Islamisk Center. Vi anmoder derfor fortsat om jeres støtte og opbakning. Husk os i jeres dua i de gyldne få øjeblikke som stadig er hos os. (FB 22.maj 2020)

Midlerne til køb og drift af en ny moskebygning skal komme fra indsamlinger blandt muslimer i Danmark. Usmani har anmeldt indsamlingen til indsamlingsnævnet og nævner, at man anvender indsamlingsbøsser, events samt online indsamlinger gennem hjemmesiden, online indsamlingsplatform, sociale medier (Facebook) og salg/auktion. Indsamlingen udløb 28. januar 2021.⁹ Usmani Islamisk Center understreger også hvordan de - som mange andre moskeer i Danmark - støtter op om humanitært arbejde i Danmark og i særdeleshed i ulandene.

Kan oplysningerne om de anerkendte muslimske trossamfund bruges til at sige noget om moskeer i Danmark?

Der sættes ofte lighedstegn mellem anerkendte muslimske trossamfund og moskeer. Dette giver god mening, for størstedelen af de anerkendte muslimske trossamfund er faktisk moskeer, men hvis vi definerer en moske som ”et sted, hvor der mindst én gang om ugen arrangeres offentlig muslimsk tidebøn”(Kühle and Larsen 2019: 58), er der mindst to af de anerkendte muslimske trossamfund, som ikke umiddelbart er det. Den ene er Den Islamiske Verdensliga (Muslim World League). Muslim World League er en international saudiarabisk missionsorganisation, som er oprettet i 1962 for at fremme Saudi-Arabiens ideologiske indflydelse i verden. Organisationen var meget aktiv i Danmark i 1970 og 1980erne, hvor man bl.a. finansierede flere imamer og købte flere moskeer, som man dog ikke på længere sigt ikke drev, men overgav til den lokale menighed. Bygningen tilhørende Islamisk Kulturcenter i Helsingør, som har været en menighed under Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse, men som nu er nedlagt, var købt af Muslim World League. Muslim World League ejer også bygningen på Vodroffsvej som huser Albansk Trossamfund, som er et anerkendte

⁸ Messenger besked 5.02.2021.

⁹ https://civilstyrelsen.dk/Media/5/8/Usami_Islamisk_Center_IN_02180_tilladelse.pdf

trossamfund uafhængig af Muslim World League. Albansk Trossamfund har igennem længere tid har været optaget af at indsamle penge, så man kan købe sit eget sted, hvor der kan indrettes moske.

Den anden er Shiamuslimsk trossamfund, som blev anerkendt i 2001. Trossamfundet har tidligere drevet en moske, (som blev betegnet ikke som en moske, men en hussaniya). De har igennem længere tid ikke haft lokaler og har tidligere oplyst, at de heller ikke var interesserede i dette, da medlemmerne primært kommer i Imam Ali moskeen og forskellige husseinyaer.¹⁰ I årsregnskabet for 2019 (indleveret 26 juli 2020) står der dog, at man har forsøgt at finde et sted, men at dette ikke er lykket pga. corona. Man har heller ikke nogle indtægter fra medlemskontingenter, fordi man endnu ikke har en bankkonto. Og reelt har man heller ingen medlemmer, da medlemskabet ifølge vedtægterne først træder i kraft, når et helt års kontingenter er blevet betalt. Det er ikke noget krav for de anerkendte trossamfund, at man skal have lokaler for at være et anerkendt trossamfund. Trossamfundsloven formulerer det som et krav for at blive anerkendt at et trossamfund skal have mindst 50 myndige medlemmer (§7). Mens det er klart, at det er et krav for at blive anerkendt, fremgår det ikke af loven om det også er et klart krav, at trossamfundet bliver ved med at have medlemmer. Generelt vil netop trossamfundslovens forankring i et medlemsbegreb givetvis udgøre en forhindring for mange danske moskeer i forhold til at ansøge om og opnå anerkendelse. Dette skyldes både at en del af de ikke-ankendte muslimske trossamfund er meget små, og at mange enten ikke opererer med medlemstal eller anvender andre typer af medlemskab end individbaserede.

I alt dækker listen over anerkendte muslimske trossamfund altså over ca. 67 moskeer. Antallet af moskeer i Danmark er steget betragteligt i de seneste årtier, og i 2021 vurderes der at være op imod 185 moskeer i Danmark. I lyset af dette udgør andelen af anerkendte muslimske trossamfund altså omkring en tredjedel. Andelen af moskeer, der er anerkendt som muslimske trossamfund kan endda risikere at falde. Der er således fem muslimske anerkendte trossamfund (Det Islamiske Forbund, Det Islamiske Trossamfund på Fyn, Islamic Cultural Center, Islamisk Kulturcenter (Amager) og Pakistan Islamic Welfare Society, som 1. februar 2021 endnu ikke har indleveret regnskaber for 2019 og dermed risikerer at miste anerkendelsen.¹¹ Dette skete for Dansk Islamisk Center i 2019, da moskeen havde været i et "dødvande" og havde svært ved at magte de organisatoriske opgaver.¹² Moskeen, som har været en af de mest synlige i offentligheden, men stod i 2020 pludselig uden lokaler, idet bygningen, som rummede moskeen nedbrændte i juni 2020. Moskeen fik mulighed for at låne lokaler i den bygning, som ejes af Muslim World League, men benyttes af Albansk Trossamfund, men er fra december 2020 flyttet ind i nye lokaler på Frederiksberg.

Der er imidlertid også et trossamfund, der er anerkendt i kategorien 'øvrige', som måske kan betegnes som en moske, hvis man dermed mener et sted eller en organisation, som jævnlig arrangerer offentlig muslimsk bøn. Det drejer sig om organisationen World Sufi Foundation, som siden 2003 ejer en bygning på Gl. Landevej 1 i Gedser. World Sufi Foundation beskriver i sin formålsbeskrivelses §3 hvordan man vil arbejde for "at individer kan, udøve, studere og praktisere islam, sufisme og universel åndelighed. 2. At kunne udøve religiøse (Islamiske) ritualer: fredagsbøn, andre gudstjenester forbundet til islamiske hellige dag, vielse, skilsmisser, begravelse, osv". Umiddelbart lyder det altså som om trossamfundet driver en moske, hvis man

¹⁰ Se oplysninger om moskeen i undersøgelsen fra 2011: <https://samtidsreligion.au.dk/religion-i-danmark/2011/god-tro/islamiske-adr-medl/>

¹¹ De anerkendte trossamfund skal normalt indlevere regnskaber senest 5 måneder efter regnskabsårets afslutning (<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2018/1283>). På grund af COVID-19 pandemien er fristen for indlevering af 2019-regnskab forlænget til 8 måneder <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/632>.

¹² <https://mitnorrebro.dk/efter-branden-dansk-islamisk-center-aabner-foerst-igen-til-nytaar/>

benytter definitionen ovenfor, men lederen af trossamfundet understreger, at de først og fremmest forstår sig som sufier: vi er ”sufier med en stor S og derfor fokuserer vi mest på de spirituelle emner” og der er heller ingen tvivl om, at trossamfundet ikke er som moskeer i Danmark flest. Trossamfundet opnåede i 2017 tilladelse til at oprette en begravelsesplads/mausoleum og i 2018 og til at benytte bygningen som prædikanbolig og omdanne staldbygningen til et ’kirkerum’. Trossamfundet understreger, at det ikke drejer sig om en moske, men om en tekkiya, dvs. et sufi-retreat eller kloster. En forening til tilknytning til trossamfundet, World Life Center, har modtaget 1,5 mio. kr. til at oprette et samlingssted for unge i bygningerne.¹³ I trossamfundets vedtægter nævnes en tilknytning til den internationale World Sufi Foundation bevægelse: ”respektere og værne om World Sufi Foundation både lokalt og internationalt og specifikt at formidle islam, sufisme og universel åndelighed” og det beskrives, at hvis trossamfundet nedlægges skal midlerne gå til ” et andet, EU/EØS eller Nord Amerikansk hjemmehørende World Sufi Foundation trossamfund, menighed eller forening, som kan bestemmes på en generalforsamling”. (oplysninger fra km.dk).

Giver trossamfundsregisteret nok indsigt i danske moskemiljøer?

Oplysningerne om de anerkendte muslimske trossamfund, som fremgår af trossamfundsregisteret, har bidraget til en større og jævnlig opdateret viden om moskeer i Danmark, selvom den hverken giver oplysninger om alle moskeer eller alle relevante oplysninger om de moskeer, der er anerkendte. Det kunne fx være nyttigt, om trossamfundsregisteret havde en fast ansat imam og hvor mange medlemmer trossamfundet har.

I 2011 beskrev vi de muslimske trossamfund som den næststørste gruppe af trossamfund, og vi vurderede, at antallet af medlemmer med ca. 21.000 medlemmer kun blev overgået af de kristne trossamfund. Vurderingen byggede på svar fra 34 menigheder fordelt på elleve anerkendte trossamfund. Medlemstallene i de anerkendte muslimske trossamfund i 2011 svingede fra 100 til 2000. Det har været tydeligt gennem årene, at medlemstal i de anerkendte muslimske trossamfund generelt ikke har fremstået særlig troværdige. En stor del af de anerkendte muslimske trossamfund har hverken opereret med særlig klare medlemskriterier eller en nøjagtig medlemsstatistik. Hvert tredje år indsamler Kirkeministeriet medlemstal for de anerkendte trossamfund, men ingen af disse medlemstal har endnu været offentliggjort, og pga. den store usikkerhed omkring medlemstal i de muslimske miljøet, afholder vi os denne gang fra at give en vurdering. Tendensen til, at moskeer ikke opererer med klare medlemstal og, at forholdsvis få muslimer er medlem af en moske, kendes også fra andre lande, herunder bl.a. Sverige og Finland. I Norge derimod, hvor moskeer opnår tilskud fra staten baseret på medlemstal, har medlemsbegrebet stor betydning. Op imod 75% af norske muslimer er medlem af en anerkendt muslimsk tros- og livssynssamfund (Brekke et al. 2019).

Et andet område, hvor Trossamfundsregisteret kunne blive mere brugbart var, hvis forholdet mellem trossamfund og menigheder fremgik klarere. I forhold til menigheder under et anerkendt trossamfund, så har et af de otte ny-ankendte trossamfund, Dansk Islamisk Trossamfund, en række menigheder under sig. En af disse menigheder, menigheden i Aarhus, har dog haft en selvstændig anerkendelse siden 1988, så mens Dansk Islamisk Trossamfund på fx sociale medier fremstår som en overordnet moske-organisation med seks menigheder under sig, så indgår Dansk Islamisk Trossamfund altså i trossamfundsregisteret både som en

¹³ Lolland-Falsters Folketidende 2.feb. 2017, 30. maj 2018, 6.marts 2019, 22.maj 2019.

moske-organisation med fem menigheder under sig og som en enkeltstående moske. Det er der gode historiske og juridiske grunde til¹⁴, men i forhold til at få et godt overblik over de anerkendte trossamfund, er det mindre heldigt. På center for Samtidsreligions liste har vi tidligere medregnet menigheder under trossamfundet, fordi trossamfundet normalt har opgivet fx medlemstal for alle de bosniske moskeer under trossamfundet. Men det Islamisk trossamfund af Bosniakker har ikke registeret nogle menigheder i trossamfundsregisteret. Det er de heller ikke forpligtede til (Trossamfundslovens §8 taler alene om at trossamfundet kan anmode om dette), men hvis Trossamfundsregisteret skal bidrage til et bedre overblik over moskeer i Danmark, hvis forholdet mellem moderorganisationer og menigheder fremstod klarere.

Trossamfundenes forhold har i de senere år fået øget politisk bevågenhed, idet lovgivning med fordel kan udformes med udgangspunkt i eksisterende juridiske begreber. Hvis det kun er en tredjedel af moskeerne, der er anerkendte, besværliggøres politikernes muligheder for at lave lovgivning rettet mod trossamfund bredt og ikke kun de anerkendte trossamfund.¹⁵ Men hvorfor er der kun ca en tredjedel af moskeerne, der er anerkendte? En del af forklaringen ligger givetvis i at mange moskeer er forholdsvis små, og mange har ikke de 50 medlemmer, som det kræves for at blive anerkendt. Derudover er der spørgsmålet om ressourcer. Dansk Islamisk Centers problemer nævnt ovenfor er karakteristiske for mange mindre moskeer i Danmark. De drives af frivillige kræfter, og der er derfor ofte ikke tid og overskud og i nogle tilfælde heller ikke viden om regnskabsmæssige og organisatoriske spørgsmål. Der er på dette grundlag heller ikke så mærkeligt, at de muslimske trossamfund i hvert fald tidligere har haft vanskeligere ved at opnå anerkendelse end øvrige trossamfund.¹⁶

Det er vanskeligt at afgøre om det også kan skyldes, at den lovgivning, som vedrører trossamfund, som er indført i de senere år, har haft fokus på at behov for at få indsigt i moskemiljøerne, men at den politiske debat har handlet om at kunne kontrollere moskeerne. Trossamfundsloven (2017) kan siges at indholde både elementer af kontrol, men også anerkendelse og rettigheder, mens anden lovgivning især imampakken (2016), og lovgivningen om udenlandsk finansiering, som forventes vedtaget i løbet af foråret 2021, har haft fokus på kontrol. Det er måske ikke mærkeligt at forløbet, hvor to anerkendte trossamfund, Taiba moskeen og Islamisk Forbund helt efter reglerne angav, at de havde modtaget (fuldt lovlig) økonomisk bidrag fra bl.a. den saudiarabiske ambassade kan få nogle moskeer til at tænke, at de måske er bedre tjent med ikke at forpligte sig til at lægge regnskaberne frem. Resultatet af at kun en mindre del af de muslimske trossamfund er anerkendte betyder i hvert fald, at trossamfundsregisteret i mindre omfang kan anvendes som en måde, hvor de danske myndigheder kan opretholde kontakt med og følge med i ændringer i de muslimske miljøer. Det er dog værd at tilføje, at nogle af de større trossamfund, som ikke har anerkendte trossamfund i stedet har etableret sig igennem en fondsstruktur, som i det omfang fonden er erhvervsdrivende også sikrer en god mulighed for indsigt i regnskaber samt andre relevante oplysninger.

Dette gælder bl.a. Aisha-moskeen på Grimhøjvej i Aarhus V samt Stormoskeen på Rovsinggade (Qatarmoskeen, moskeen i Hamad bin Khalifa civilization center). De moskeer (fx Furkan moskeen) som har

¹⁴ Trossamfundsloven §8stk.3 angiver at "Menigheder, forsamlinger og kredse m.v., der angiver at være en del af et anerkendt trossamfund, kan ikke opnå selvstændig anerkendelse", men den angiver ikke om dette også kan være begrundelse for at fratage en godkendelse.

¹⁵ <https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/regeringens-kamp-mod-fundamentalister-risikerer-blive-et-slag-i-luften-nu-er-under-hver>

¹⁶ <https://tidsskrift.dk/index.php/rid/article/view/26383>

etableret sig som ikke-erhvervsdrivende er dog ikke underlagt krav om at offentliggøre regnskaber. Der er derudover en lang række andre kilder til oplysninger om muslimske trossamfund i Danmark. De fleste muslimske trossamfund er således samtidig registreret som foreninger, og nogle af disse melder en række oplysninger ind til cvr-registeret. Dansk Pakistansk Kulturforenings moske, Ishøj moskeen, angiver således her, hvor mange ansatte moskeen har. Det er ikke en oplysning, som man kan finde i trossamfundsregisteret.¹⁷ Hvis staten ønsker at følge med i hvordan de muslimske miljøer i Danmark udvikler sig, er der således andre måder end at styrke trossamfundsregisteret. Men som situationen er nu, er de mange oplysninger, som danske myndigheder faktisk allerede har om danske moskeer, spredt over en lang række forskellige registre, og behovet er måske i første omgang at få disse oplysninger bragt sammen, så der etableres det bedst mulige overblik over trossamfund i Danmark.

Litteratur

- Brekke, Torkel, Lene Kühle, Göran Larsson, and Tuomas Martikainen. 2019. "Mosques, Muslims, Methods: the Role of Mosques in Research about Muslims in Europe." *Journal of Muslims in Europe* 8 (2):216-233.
- Kühle, Lene, and Malik Christian Reimer Larsen. 2017. "Moskéer i Danmark II: En ny kortlægning af danske moskéer og muslimske bedesteder."
- Kühle, Lene, and Malik Christian Reimer Larsen. 2019. *Danmarks Moskéer: Mangfoldighed og samspil*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

¹⁷ <https://datacvr.virk.dk/data/visenhed?enhedstype=virksomhed&id=34763984&soeg=34763984&language=da>